

Skriv innenfor rammen!

DET HISTORISKE INSTITUTT
Eksamensarkiv

UTVIDElsen
AV DET AMERIKANSKE
ENGASJEMENT
I VIETNAM
FRA 1961 TIL 1965

1. HOVEDTREKK
2. ÅRSAKER

Skriv innenfor rammen!

1 HOVEDTREKK

De iktjete elementer i utvidelsen av det amerikanske engasjement i Vietnam fra 1961 til 1965 var:

1. en betydelig økning i militær og økonomisk satzing gjennom hele perioden, som normalt uttrykkes gjennom økningen i tallet på soldater.
2. en økt innblanding i spr.-vietnamesisk politikk, som førte det første året USA til å fortsette støtten til Saigon-regimet og for det andre året dette ~~gjør~~ til å fremstå som et amerikansk marionett-regime.
3. Tonkin-bått resolusjonen i 1964, som ga Johnson-administrasjonen ryggen fri mot Kongressen til å utvide Vietnam-engasjementet til full krig.
4. Bombing av Nord-Vietnam fra 1964 og vedsetting av amerikanske regulære bakkeskyter i 1965.

Skriv innenfor rammen!

Når Vietnamkrigen ses fra en vietnamesisk synsvinkel, er det vanlig å si at den begynte med ^{genly} gvartha-angrepene i apr 1959 og FNL's opprettelse i 1960. Perioden 1961-65 vil da falle innenfor krigen første fase. Fra en amerikansk synsvinkel kan det imidlertid ledes at krigen begynte i 1965 og at USA i perioden 1961-65 kun opptrådte som iudgjiver for den ene part i en borgerkrig. Perioden 1961-65 kan da betraktes som oppstapten til den amerikanske krig i Vietnam.

Jeg vil nå ta for meg de fire nevnte elementer i utviklingen av det amerikanske engasjement.

1. 1. setning

Da John F. Kennedy overtok som president, falt li Vietnam-problemet i stoppen av striden om Laos. I Laos-spmålet godtok Kennedy en diplomatisk løsning (i Genève-konferansen om Laos) som ga ^{større konsesjoner til} ~~Pattet i Lao. en betydelig stilling.~~ Dette fikk stor militær betydning senere fordi Nord-Vietnam kunne bruke Pattet Lao-

Skriv innenfor rammen!

kontrollerte områder til å opprette den for-
 bindelse mellom Nord-Vietnam og FNL-
 kontrollerte områder, og som skulle ^{komme til å} gå
 under navnet Ho Chi Minh-stien. Fra
 militært hold ble Kennedy kritisert for
 sin forsikthet i Laos-spørsmålet, og
 Kennedys Vietnam-politikk i 1961 kan
 i noen grad ses som et forsøk på å
 kompensere for dette inntrykket. Kennedy
 sendte to av sine rådgivere, General M.
 Taylor og Walt Rostow til Sør-Vietnam,
 og deres rapporter tegnet et dystert
 bilde av situasjonen: sterkt økende
 gerilja-aktivitet på den ene siden, et iso-
 lert, autoritært og udemokratiske regime på den
 andre. En økning i antallet amerikanske
 rådgivere ble ikke oppfattet som ønskelig,
 men som nødvendig for å unngå sammen-
 brudd. Kennedy besluttet en økning, men
 uttrykte bekymring til sine medarbeidere
 for at det ikke bli som å ta en drink.
 Snart ville man fortape seg og det ikke
 bli nødvendig å ta en ny. Kennedys
~~spødem skulle ikke gå enda mer i oppfyllelse~~
~~en kan tenkte seg~~ Det ble snart behov for
 nye drinker. Et ambisiøst program for
 "strategiske landsbyer", bygget på erfaringer

Skriv innenfor rammen!

fra britenes nedkjemping av geriljaer i Malaya
 viste seg mislykket i Vietnam. Mens geril-
 jæren i Malaya relativt lett kunne ad-
 skilles fra befolkningen fordi den var do-
 minert av etniske kinesere, var det i
 Vietnam, ^{vanskelig} å avgjøre hvem som
 skulle plasseres innenfor en strategisk
 landsby og hvem som skulle holdes
 utenfor. Militært ga altså Kennedys
 beslutninger sine resultater, og det
 samme gjaldt forsørene på å gjøre Saigon-
 regimet mer representativt.

2. Politisk innblanding

Ngô Đình Diem regime var absolutt
 avhengig av amerikansk støtte, men Diem
 kunne ^{vanskelig} ~~ikke~~ ^{franskilles som en} ~~ikke~~ ^{varianett}. Han var en selvsten-
 dig, autoritær og dinstig diktator som i
 siste halvpart av femtiårene hadde lyktes
 i å utmanøvrere sine politiske konkurren-
 ter, spesielt de store religiøse sektene
 Hoa Hao og Cao Dai og den mafia-lig-
 nende organisasjonen Binh Xuyen. Politisk
 hvilte regimet på to ben: det katolske
 mindretall som i hovedsak besto av inn-
 vandrere og folk som hadde forlatt nord
 etter Genève-avtalen, og hæren.

Skriv innenfor rammen!

Dette var en ~~nytt~~^{snever} basis, og det ble snart et viktig mål for USA å presse Diem til å utvide regimets sosiale basis. Dette førte til konflikt med Diem, ~~da han~~^{som i stedet valgte å føre} førte en sterkt undertrykkende politikk overfor den nye buddhistiske opposisjon ved inn-
gangen til selvstyre. Amerikanernes problem var at de kun hadde to måter å presse Diem på: trekke tilbake militær og økonomisk hjelp eller konspirere med opposisjonelle elementer innen hæren. Det første middelet ville ikke kun ramme Diem, men også undergrave det amerikanske mål om å forhindre kommunistisk maktover-
tagelse. Det andre middelet kunne heller ikke forventes å føre til et mer represen-
tativt regime. Begge midler ble likevel forsøkt, uten at Diem byrde av. Enden ble kuppet i 1963 hvor Diem og hans bror ble myrdet og en militærjunta tok makten. Amerikanernes meddelaktighet i kuppet (dokumentert i Pentagon-papirene) og de umiddelbare erklæringer om støtte til det nye regimet bandt USA enda sterkere til Saigon-regimet enn før. Så lenge Diem satt ved makten, var det mulig for USA å trekke seg ut og skyldte

Skriv innenfor rammen!

utviklingen på Dien. Etter kuppet mot Dien ble Saigon-regimets skjebne til et spørsmål om amerikansk troverdighet. Et nederlag for Saigon-regimet måtte bli et nederlag i enda større grad enn for også bli et nederlag for USA. I tillegg kom at det nye regime, uten å være mer representativt enn Dien, lenge led under sterke indre motsetninger. Generalene kom og gikk. Denne Det første punktet ble den amerikanske ambassade og presskommanderende. Dette er viktig som bakgrunn for de avgjørende beslutninger som ble truffet i Washington i 1964 og 1965.

3. Tonkin-båt resolusjonen

Allerede i begynnelsen av 1964 foretok sjefen for Sør-Øst Asia divisjonen ^{William Bundy} i det amerikanske utenriksdepartementet ^{diverse} militær aksjon mot Nord-Vietnam. Tanken var å skape en internasjonal krise av Vietnamspørsmålet på linje med Cuba-isen to år tidligere og oppnå sovjetiske press på Hanoi for å respektere grensen ved den 17. breddegrad og slutte å forsyne FNL med våpen. I første omgang ble Bundys forslag avvist i Washington,

Skriv innenfor rammen!

og amerikanerne opplyte seg ved å iverksette deskeoperasjoner (covert actions) i mindre skala mot nord og å legge planer for større bombeangrep. Det var Washingtons oppfatning at større operasjoner ikke kunne iverksettes utenlands med henvisning til gjensidens aktivitet i sp. Det fremgikk et forslag (eller en "streetcar" som amerikanerne kalte det). Under en deskeoperasjon mot nord-vietnamesiske territorium i august 1964 ble den amerikanske destroyeren Maddox angrepet av den nord-vietnamesiske torpedobåt.¹ Dette ble bløst opp i USA som en nord-vietnamesisk provokasjon (Tonkin-bått episoden), og Johnson utnyttet situasjonen til å oppnå at Kongressen vedtok Tonkin-bått-resolusjonen (med kun 2 senatorers stemmer), som ga presidenten fullstendig frie hender i Vietnam. Deretter begynte bombing av mål i Nord-Vietnam i begrenset skala. I 1965 ble bombingens frempet betydelig opp.

1. Maddox ble angrepet to ganger. Det første var reelt. Det andre var muligens en misforståelse, da antagelig som angrep kunne bygget på over uttalelse til innlærte

Skriv innenfor rammen!

4. Regulær krig

Det å bombe Nord-Vietnam var å overtrøde en grense, ikke bare i bokstavelig forstand (den 17. breddegrad), ^{men også i betydning.} Inntil 1964 var det mulig å hevde at USA var i Vietnam som rådgivere. Denne "rådgiverstatus" hadde dess alt opprettholdt disse grenser for hvilke midler USA kunne ta i bruk. Bombingen av nord var den første store grenseover-
skridelse. Den andre fulgte i mars 1965, da 3.500 marine-soldater ble landsatt i Da Nang. Inntil da var det et stærde bud at amerikanerne tropper ikke skulle inn ta posisjoner som gjorde det uførlig å delta direkte i krigføring. Det var denne grensen som ble overtrødet i mars 1965. Denne andre grenseover-
skridelse fulgte av den første. Da Nang var en viktig flybase for angrep mot nord. Amerikanerne be-
trøkte den sprintrømaristiske hærs evne til å forvare basen. Engo måtte ameri-
kanerne tropper til. Disse to grenseover-
skridelsene åpnet for den dramatiske ut-
videlse av USA's engagement i perioden

Skriv innenfor rammen!

1965-68 (i 1968 var det 541.000 amerikanske soldater i Vietnam). Johnson-administrasjonen satte ~~litene~~ opprettet holdt likevel enkelte andre grenser: ikke angrep inn på Kambodjansk territorium, ikke direkte bombing ^{sivile mål} av byene Hanoi og Haiphong. Disse nye grenser ble først overstyret under Nixon.

I 1965 kuppet amerikanerne Rubicon, og de var klar over det. I fremstilling av Vietnamkrigen (Goth/Henig) kalles den påfølgende periode "On the tiger's back". Det må nå være viktig å søke årsakene til at president Johnson, med bakgrunn i beslutninger under Kennedy, ble opp på tigers ryggen.

2. ÅRSAKER

Det jeg skal drøfte her, er ikke årsakene til det amerikanske engasjement i Vietnam, men årsakene til utvidelsen av det amerikanske engasjement i perioden 1961-65. Disse årsaker må søkes, ikke i konstante trekk for perioden 1954-65, men i endringer som skjedde like før eller, begyn-

Skriv innenfor rammen!

nelsen av perioden 1961-65.

Denne perioden er kanskje den mest uindiskuterte i hele historien om USA's engasjement i Vietnam, men i litteraturen (som i overveiende grad er amerikansk og i enda mer overveiende grad er ensidig basert på Pentagon-papirene) er det en lei tendens til ^{utdelte} å ^{vs} se forklaringene på utvidelsen av det amerikanske engasjement i USA selv. Denne litteraturen er ofte strukturert ut fra et formål om at USA skal lære av sine feil, og dette preger analysen. Vietnamproblemet blir sett på som en konstant utfordring (gjennuløselig), og det blir så spst etter årsaker til at USA spste å løse problemet slik det ble gjort. En utbredt versjon er at det ene skritt tok det andre. Først støttet USA Frankrike, så Dien. Så ble det nødvendig å engasjere seg ^{direkte} militært osv. Dette innvil amerikanske ~~de~~ har fullstendig fasti hengenya. Her forklarer altså enhver ny beslutning som en nødvendig konsekvens av de foregående, og det postuleres at beslutnings-takerne ikke var klar over hva deres beslutninger ville føre til. Hver president hadde

Skriv innenfor rammen!

at hans beslutning ikke var den siste for forholdene ikke bedre seg og Saigon ikke bli seg på egen hånd. Dette er den såkalte "quagmire" eller "slippery slope"-teorien som bl.a. hevdet sterkt av mannen bak lekkasjen av Pentagon-papirene: Daniel Ellsberg. Gelb/Betts's bok "The Irony of Vietnam. The System Worked" ^{kan ses} ~~er~~ som et oppgjør med "quagmire"-teorien.¹

Gelt påviser at de amerikanske beslutningstakerne ikke hadde overdiagonale forventninger om resultatene av deres beslutninger. De var normalt realister og pessimister selv om de av og til kunne hengi seg til "wishful thinking" (i motsetning til "optimism"), og Johnson-administrasjonen opererte allerede i 1965 med beregninger over ^{det fremtidige behov for} ~~hvor mange~~ tropper ~~ved ulike tidspunkter~~ som oversteg det faktiske antall på toppunktet tre år senere. Bestutningene ble likevel fatt fordi de ble oppfattet som nødvendige. Det Gelt kaller "the imperative not to lose" eller det mest defensivt mål om ikke å tillate at Sør-Vietnam kom under kommunistisk kon-

¹ Gelt er og bidrar for utarbeidelsen av Pentagon-rapporten.

Skriv innenfor rammen!

troll ble oppfattet som så fundamentalt at motsatte imperativer om ikke å bombe Nord-Vietnam og om ikke å engasjere seg i bakkekrig i Asia måtte vike. De som var villige til å oppgi Sør-Vietnam for å unngå krigens omkostninger utgjorde et forsvinnende lite mindretall i det amerikanske beslutningssystem fram til 1968 (f.o.s. George Ball).

Hvis Galt har rett, så skjedde det ingen ending av amerikanske mål eller av prinsippene for USA's Vietnampolitikk i perioden 1961-65. Det som endret seg, var kravene til de midler som var nødvendige for å forfølge målet. Dette kan ^{kanstige} diskuteres. Det er i det minste klart at USA kunne velge mellom ulike former for utøvelse av sitt engasjement, men det står klart at det å annullere å utvide engasjementet ville bety å oppgi det som i lang tid hadde vært det overordnede mål i området. Å annullere å utvide engasjementet ville derfor i en viss forstand vært en mer radikal, eller oppsatts vedtende beslutning, enn de avgjørelser som faktisk ble truffet.

Skriv innenfor rammen!

Følgende av det som her er sagt, er at vi må se årsaker til utvidelsen av USA's engasjement ¹⁹⁶¹⁻⁶³ i forhold utenfor USA's kontroll (i hvert fall delvis utenfor). To årsaker springer da umiddelbart i øynene:

1. Diem-regimets politiske krise
2. Gjenseisningen fra 1959 av en genlyshet i spr.

Begge disse forhold representerer i tillegg endringer ved inngangen til den periode oppgaven behandler. Det De henger vært sammen. Døftingen av diem representerer oppfyllelsen av et viktig prinsipp for (over ofte neglisjert) prinsipp for hvordan Vietnamkrigen historie bør skrives, nemlig som en konflikt med flere aktører.

1. Diem-regimets politiske krise

Det er liten tvil om at Diem-regimets krise og Diems fall i 1963 må betraktes som en avgjørende årsak til utvidelsen av USA's engasjement. Jeg har allerede vært inne på Diems fall i første del av oppgaven, så jeg vil uttrykke meg her med å understreke noe av det som er nevnt og å legge til enkelte momenter.

I motsetning til Nord-Vietnam har Spr -

Skriv innenfor rammen!

Vietnam i hele etterkrigsperioden vært meget sosialt og politisk heterogent. Når Diem lyktes så godt i femtiårene, skyldtes det dels at Genèveavtalen og Nord-Vietnams overraskende lojale overholdelse av den ga ham et betydelig spillerom (Store deler av det kommunistiske lederskap i spr. dro til nord i 1954), dels hans mangel på styrker i nedkjempelsen av politiske rivaler. Under Diem ble store deler av det gamle politiske system (som var meget uoversiktlig) revet opp. Dette var et viktig ledd i hans suksess, men da krisen satte inn, ~~ga~~ det grunnlag både for buddhistenes forbitelse og for FNL-gerrillaens ^{hurtige utbredelse og landsdekkende} oppbygging. Diem førte sin politikk med amerikanske midler. Han må i høy grad betraktes som et subjekt når det gjelder å holde USA inn i Vietnam. Han var imidlertid meget opptatt med å bevare sitt ^{sin} nasjonale identitet og unngå amerikansk innflytelse over hans politiske beslutninger. Diem var opplagt p.g.a. sine metoder en belastning for USA's anseelse, og fra 1960 til 1961 ble ^{regjering} han mer og mer brutalt og isolert, men uten Diem sto amerikanske egger uten noen politisk leder å

Skriv innenfor rammen!

støtte seg til, med et forpliktende politisk
votum som kun kunne utfylles med
frank-utdannede offiserer ^{sever} og fkt amen-
kante tilstedeværelse på alle plan.

2. FNL

Desverre finnes det ingen nord-viet-
namesiske Pentagon-rapport, ihvertfall ingen
vietnamesiske Daniel Ellsberg som kunne
lette den ut til Hanoi's fje presse.

Derfor er vi henviset til gjetningene når det
gjelder den politiske bakgrunn for beslut-
ningene om å gjenoppta genfrysning
i sep i 1959 og om å opprette FNL i
1960. Det er imidlertid viktig å forstå
disse gjetningene (med alle forbehold) fordi
vi ellers risikerer å overse det som ved
siden av Dien-regimets krise må være
hovedårsaken til utvidelsen av USA's
fste engagement, selve opprøret.

I 1954 brakte Hanoi store deler
av det kommunistiske opprøret i sep
nordover, hvor de kadrene ble satt inn
i arbeidet med å bygge den sosialistiske
staten. Den radikale kollektiviseringspoliti-
ken i nord ble en fiasko som førte til
indre rystelser i det statsberende partiet;

Skriv innenfor rammen!

Den tidligere ansvarlige for srf, Le Duan, tok over etter Trung Chinh som sjef generalsekretær. Under den Etter dette motstiftet (eller omrokkeringen) begynte Nord-Vietnam å spille en mer aktiv rolle enn tidligere i de indre stridigheter i Laos og sikret seg ¹⁹⁵⁸ kontrollen over et område i det sørløstlige Laos som senere ble nøkkelens til forbindelsesveien spraver til (Ho Chi Minh-stien). I 1959 begynte genitjan angrepene i srf. Motstanderne av USA's krigføring i Vietnam hevdet alltid at FNL's opprettelse hadde sin årsak i Diem-regimets undertrykkelsespolitikk og ikke i Hanoi's politikk. Det er ~~ikke~~ grunn til å tro at kommunister i srf (og kommunister i nord med bakgrunn srf-fra) har presset på for å gjenåpne kampen i srf, men det er liten grunn til å tro at genitjan angrepene i srf og opprettelsen av FNL foregikk uten en eller annen form for klarene/beredning i Hanoi. Det er idere grunn til å anta at denne beredning må ha vært duffet med Hanoi's allierte og våpenleverandører i Peking og Moskva.

På dette grunnlag må vi ^{antaa} ~~gjette~~ på

Skriv innenfor rammen!

at en av hovedårsakene til utvidelsen av USA's engasjement var et bevisst valg i Hanoi, muligens med blussing i Peking eller Moskva eller begge steder (det var en kinesisk-sovjetisk motsetning å spille på) om å utfordre verdens fjerde supermakt.

Diem-regimets krise og geriljaens framgang forsterket hverandre gjensidig og skapte en situasjon hvor Washington måtte velge mellom å utvide sitt engasjement og å oppgi det som i over ti år hadde vært det overordnede mål for amerikanske Spøst-Asia politikk: "So deny Vietnam (for 1954 South Vietnam) to the Communists." I perioden 1961-65 var det aldri noen egentlig tvil i Washington om valget. Diem-regimets krise og geriljaens framgang kan derfor oppfattes som tilstrøttelige årsaker til utvidelsen av USA's engasjement 1961-65. Gitt tidligere amerikanske beslutninger og gitt ville enhver amerikansk president ^{eller} administrasjon ha utvidet engasjementet, kanskje på ulite måter eller i ulite grad, men utvidet det det ville de.

Skriv innenfor rammen!

P.S.

Jeg skylder kommisjonen å gjøre oppmerksom på at mange av synspunktene over har sitt grunnlag i en svært god artikkel som ikke står på pensumlista:

Ralph B Smith: "Towards a History of Vietnam, 1941-1975" - review of Gareth Porter: "Vietnam, the Definitive Documentation of Human Decisions."

Anmeldelsen til Smith, som oppgjør opp ~~er~~ status for forberinger om Vietnamkrigen på en lang rekke interessante felter, for står i

Modern Asian Studies 2/82.